

مسئولیت کیفری شخص حقوقی در پرتو اصل فردی بودن مجازات

سید فاضل نوری^۱

چکیده

مسئولیت ناشی از فعل غیر در جوامع پیشین مورد اعتقاد و مورد عمل بوده است. لذا برای قتل یکنفر گاهی قبیله‌ای را نابود می‌کردند. با پیدایش نظام‌های حقوقی، اصل فردی بودن مجازات بنیان نهاده شد تا دیگر بخاطر فعل غیر، کسی مجازات نشود. اما با تولد و تشکیل اشخاص حقوقی فرضیه‌هایی مطرح شد که منتهی گردید به مسئولیت کیفری اشخاص حقوقی. حال این سؤال مطرح می‌شود که آیا قائل شدن مسئولیت کیفری برای شخص حقوقی با اصل فردی بودن مجازات سازگار است؟ و آیا چنین موجودی - در فرض وجود خارجی - قابل مجازات است؟ پاسخ این است که اصل فردی بودن مجازات اثر و حاکمیت نسبی دارد نه مطلق. وقتی فردی بخاطر ارتکاب جرم مجازات می‌شود اطرافیان نیز، از حیث معنوی و مادی آسیب می‌بینند و حتی آحاد جامعه که قرابتی با محکوم علیه ندارند، متضرر می‌شوند. در خصوص اشخاص حقوقی هم فرض بر این است که قضیه از همین قرار است. مسئولیت کیفری و مجازات او موجب تحمیل ضرر بر سهامداران و دیگر مرتبطين می‌شود؛ اما در عین حال این امر با اصل شخصی بودن مجازات منافات ندارد زیرا اولاً همانگونه که ذکر شد اصل یاد شده حاکمیت و تأثیرگذاری نسبی دارد نه مطلق. ثانیاً مسئولیت کیفری شخص حقوقی را نیابتی و عاریتی می‌دانیم نه مسئولیت ناشی از فعل غیر. ثالثاً شخص حقوقی هم قابلیت تحمل کیفر دارد. رابعاً مسئول دانستن شخص حقوقی و مجازات وی تأثیراتی در جامعه می‌گذارد که در نهایت موجب متفع شده همان کسانی می‌شود که به ظاهر از مجازات شخص حقوقی متضرر می‌شوند.

کلیدواژه: شخص حقیقی، شخص حقوقی، مسئولیت کیفری، مجازات شخص حقوقی.